

ПРАКСА УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Припремио: др Владимир М. Симовић¹

ПРАВО НА ЛИЧНУ СЛОБОДУ И СИГУРНОСТ

Право на слободу личности убраја се у једно од најзначајнијих људских права, а члан 5 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода даје заштиту да нико не може бити произвољно лишен слободе. Произвољност лишавања слободе се, у првом реду, оцјењује у односу на поштовање процедуралних захтјева закона који је примијењен у конкретном случају, дакле, у односу на закон о кривичном поступку, али уз истовремено поштовање стандарда из члана 5 Европске конвенције.

Из образложења:

Да би Уставни суд могао да мериторно испита апелантов приговор у вези са одузимањем документације која садржи инструкције браниоцу, апелант је претходно морао исцрпити правне лијекове који му стоје на располагању у овом случају. С тим у вези, Уставни суд примјећује да потврда о одузимању предмета садржи поуку о правном лијеку према којем особа од које су привремено одузети предмети има право жалбе у складу са одредбама члана 69 Закона о кривичном поступку БиХ („Службени гласник БиХ“ бр. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09 и 93/09). Апелант није дао доказе Уставном суду да је изјавио жалбу против наведене потврде о одузимању предмета. Стога, Уставни суд закључује да жалба није изјављена. На овај начин апелант је онемогућио Суд БиХ да расправи ово питање и донесе одговарајућу одлуку која би, онда, могла бити предмет испитивања од Уставног суда. Без значаја је изјашњење Тужилаштва БиХ на наводе из апелације у вези са одузетом документацијом, јер прије тога жалба није поднесена, те ово питање није расправљено пред надлежним судом. Према

¹ Доктор правних наука, тужилац Тужилаштва БиХ

томе, Уставни суд неће даље улазити у испитивање овог питања, јер претходно апелант није исцрпио жалбу на коју је имао право на основу члана 69 Закона о кривичном поступку БиХ.

Уставни суд напомиње да је у више својих одлука (види, АП 46/11 од 20. априла 2011. године и АП 40/09 од 26. фебруара 2009. године) разматрао питање недостављања доказа осумњиченим на темељу овлаштења из члана 47 Закона о кривичном поступку БиХ, те да је закључио да таква ситуација није инкомпатибилна праву из члана 5 став 4 Европске конвенције. Осим тога, а имајући у виду околности овог случаја, Уставни суд наглашава како не може прихватити апелантове тврдње да је, усљед недостављања доказа, био онемогућен да оспори основе сумње против њега, односно да припреми своју одбрану. Иако је Тужилаштво БиХ доказе доставило само Суду БиХ, апеланту је достављен извјештај о почињеном кривичном дјелу Државне агенције за истраге и заштиту који врло детаљно и јасно описује инкриминисане радње које се апеланту стављају на терет, као и садржај доказа којим се доказују такве радње. У извјештају се репродукују изјаве свједока, као и транскрипти апелантових телефонских разговора и велики број других доказа. У рјешењима о одређивању и продужењу притвора Суд БиХ врло детаљно описује доказе на основу којих је закључио да постоји основана сумња у односу на апеланта, те наводи садржај изјава свједока, као и садржај других доказа којим се поткрепљују такве изјаве. Имајући све то у виду, Уставни суд заиста не види како апеланту није било могуће оспорити наведене основе сумње, односно припремити одбрану, те предложити своје доказе (ако их има) којим би дискредитовао увјерење Суда БиХ у доказе које је предложило Тужитељство БиХ.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 3526/12 од 16. јануара 2013. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Принцип правне сигурности

Постоји повреда права на правну сигурност као сегмент права на правично суђење из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у ситуацији када из истог суда, који је при том и суд посљедње инстанце за одлучивање у одређеном питању, у случајевима који се заснивају на истом или сличном чињеничном и правном основу долазе противрјечне одлуке у којим су изостали образложења и разлози из којих би било видљиво зашто је суд одступио од раније праксе, а при том не постоји механизам који би обезбиједио конзистентност у одлучивању.

Из образложења:

Уставни суд је, разматрајући питање различите праксе суда када одлучује о идентичном чињеничном и правном питању у досадашњој пракси, заузео сљедећа становишта:

- у принципу, пракса судова и недосљедна примјена материјалног права у истим или сличним случајевима може да води кршењу принципа владавине права из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине и принципа правне сигурности као неодвојивог елемента владавине права (види, поред осталих, Уставни суд, Одлука о допустивости број АП 531/06 од 9. маја 2007. године и Одлука о допустивости број АП 138/08 од 28. априла 2010. године, доступне на web страници Уставног суда www.ustavnisud.ba);

- изостанак задовољавајућих, јасних и потпуних разлога из којих би било видљиво зашто је суд у истом правном питању које је и раније разматрао одступио од раније праксе, доводи у питање квалитет образложења одлуке суда као сегмента права на правично суђење из члана 6 Европске конвенције (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП 2478/06 од 17. септембра 2008. године, став 40, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“ број 102/08).

Уставни суд указује да је према становишту Европског суда за људска права један од фундаменталних аспеката владавине права принцип правне сигурности, принцип који се претпоставља у Конвенцији (види *Beian protiv Румуније* (број 1) апликација број 30658/05, став 39, ЕCHR 2007-XIII (изводи)). Противрјечне одлуке у истим случајевима које долазе из истог

суда који је, додатно, и суд посљедње инстанце у одређеном питању, могу, у одсуству механизма који обезбјеђује конзистентност, да крше овај принцип (правне сигурности) и да због тога поткопају повјерење јавности у правосуђе, које чини једну од суштинских компоненти државе засноване на владавини права (види цитирану, *Veian против Румуније*, ст. 36-39; *Tudor Tudor против Румуније*, апликација број 21911/03, став 29, 24. март 2009. године; *Jordan Jordanov и други против Бугарске*, апликација број 23530/02, ст. 47-53, 2. јул 2009). Државе потписнице Конвенције имају обавезу да организују свој правни систем тако да избјегну усвајање противрјечних одлука (види Европски суд, *Vrioni и други против Албаније*, апликација број 2141/03, став 58, 24. март 2009. године). Стога, право на правично суђење укључује и право на правну сигурност (види Европски суд за људска права, *Ștefănică и други против Румуније*, апликација број 38155/02, став 31. од 2. новембра 2010. године). Даље, Уставни суд подсјећа да сходно становишту Европског суда, суд приликом утврђивања чињеница и оцјене доказа за странке са сличним захтјевима може да доведе до различитих резултата, а што само по себи не вријеђа принцип правне сигурности. Међутим, када постоје одступања у примјени суштински исте правне одредбе на лица која припадају идентичној групи, онда то покреће питање правне сигурности. У ситуацији када не постоји правни лијек који би отклонио такво одступање, недоследно одлучивање о захтјевима које истакне више лица у истој ситуацији доводи до несигурности, која заузврат мора да умањи повјерење јавности у правосуђе, повјерење које представља једну од суштинских компоненти државе засноване на владавини права (види цитирану, *Ștefănică и други против Румуније*, ст. 37 и 38). Најзад, сходно становишту Европског суда за људска права оваква ситуација може, ако „нема објективно и разумно оправдање“, тј. ако не слиједи легитимни циљ или ако не постоји „разуман однос пропорционалности између средстава која су употребљена и циља којем се тежи“ (види пресуду *Marckx против Белгије* од 13. јуна 1979. године, Серија А број 31, страна 16, став 33) да узрокују различито поступање у погледу уживања права која су гарантована и да тако доведе и до повреде члана 14 Европске конвенције (види *Veian*, ст. 59-64).

Уставни суд указује да је, сходно релевантним одредбама Устава Босне и Херцеговине, држава Босна и Херцеговина демократска држава која функционише на принципу владавине права. С тим у вези, по мишљењу Уставног суда, задатак правосуђа је да обезбиједи конзистентност у одлучивању што је један од услова за једнакост пред законом и правну сигурност. Стога, када из истог суда, који је при том и суд посљедње инстанце долазе противрјечне одлуке о истом или сличном чињеничном и правном

питању, а у недостатку механизма који би обезбиједио конзистентност (таква одлука више не може да се оспорава пред редовним судовима), може да дође до повреде принципа правне сигурности из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције. У таквим ситуацијама додатну потешкоћу може да представља изостанак разлога и образложења када судови, разматрајући исто или слично чињенично и правно питање, одступају од своје већ установљене праксе тј. не дају „објективно и разумно оправдање“ зашто одступају од своје раније праксе.

Руководећи се наведеним принципима, Уставни суд наглашава да подржава праксу Европског суда да принцип правне сигурности чини сегмент права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Сходно становишту Европског суда, које подржава Уставни суд, одређене разлике у тумачењу и примјени права представљају неодвојиву особину сваког судског система који је заснован на мрежи судећих и жалбених судова који имају надлежност на одређеном подручју. Међутим, када противрјечна тумачења произилазе из исте надлежности суда који представља и суд посљедње инстанце за одлучивање о одређеном питању и укључују неконзистентне одлуке по захтјевима више лица која се налазе у идентичној ситуацији, резултат ће бити стварање континуиране несигурности што за посљедицу има умањење повјерења у правосуђе, а које чини једну од суштинских компоненти државе засноване на владавини права (види Европски суд за људска права, *Винчић и други против Србије*, пресуда од 2. марта 2010. године, став 56). Затим, улога вишег суда у држави чланици је управо да рјешава сукоб судске праксе, избјегне разилажење и обезбиједи једнообразну примјену права (види Европски суд за људска права, *Вусић против Хрватске*, апликација број 48101/07, пресуда од 1. октобра 2010. године, став 45 и *Zielinski u Pradal u Gonzales u остали против Француске* [ГЗ], број 24846/94 и 34165/96 до 34173/96, став 59, ЕCHR 1999-VII).

Полазећи од устаљене праксе Европског суда и Уставног суда да задатак ових судова није да преиспитују закључке редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене материјалног права (види Европски суд за људска права, *Pronina против Русије*, одлука о допустивости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01), те подржавајући наведене ставове Европског суда о улози вишег суда у систему редовних судова, Уставни суд сматра да није његов задатак да рјешава сукоб судске праксе, избјегне разилажење и обезбиједи једнообразну примјену права редовних судова. Међутим, задатак Уставног суда, у оквиру апелационе надлежности, је да преиспита да ли таква ситуација за посљедицу може да има повреде уставних

права или права из Европске конвенције (види, поред осталих, цитиране одлуке Европског суда за људска права *Veina против Румуније*, ст. 40 и 64; *Вусић против Хрватске*, став 45 и *Винчић и други против Србије*, став 56).

Доводећи у везу наведене принципе с околностима конкретног случаја, Уставни суд сматра да је Врховни суд, као суд посљедње инстанце за одлучивање у апелантовом случају, против чијих одлука нема других дјелотворних правних лијекова могућих сходно закону и чија улога је управо да рјешава сукоб судске праксе, избјегне разилажење и обезбиједи једнообразну примјену права, заузимајући другачији став у апелантовом случају који је чињенично и правно био исти као и случај осталих запослених код истог туженог, без било каквог образложења и изношења разлога за то, створио несигурност, те повриједио принцип правне сигурности који је неодвојив елеменат права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 1076/09 од 26. јануара 2012. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Радни односи

Постоји повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у случају када су редовни судови приликом одлучивања о томе од када апеланткиња има статус запосленика на чекању, те осталим правима из радноправног односа у вези с тим очигледно произвољно примијенили позитивноправне прописе односно члан 143 Закона о раду.

Из образложења:

Уставни суд напомиње да је исто чињенично и правно питање размотрио у својим одлукама АП 229/06 од 27. јуна 2007. године (објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 38/07) и АП 1981/07 од 14. октобра 2009. године (објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 99/09). У наведеним одлукама Уставни суд је утврдио да је ступањем на снагу Закона о раду („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 43/99 и 32/00) наступила једна сасвим нова ситуација, те је интенција законодавца била

да сви који су до ступања на снагу Закона о раду остали без посла буду враћени на посао (поготово ако је разлог остајања без посла рат и ратна дешавања). У одлукама АП 299/06 и 1981/07 Уставни суд је утврдио да је произвољно тумачење позитивноправних прописа када судови институт застаре примјењују и прије него је настало само право, чиме долази до повреде права на правично суђење. Уставни суд је у тим одлукама закључио да у Закону о раду не постоји нити једна назнака у члану 143 која би указивала на то да се на било који начин прави разлика између запосленика на чекању који то јесу оних који ће се сматрати да јесу. С тим у вези, Уставни суд није нашао јасно образложење редовних судова зашто сматрају да по основу члана 143 став 1 и члана 143 став 2 Закона о раду треба да се прави разлика између радника који су се затекли на чекању и оних који „ће се сматрати запослеником на чекању“, те зашто је заузео став само се позивајући да је „у складу с чланом 143 став 2“ да тај статус запосленик стиче од дана подношења захтјева. Стога је Уставни суд закључио да је повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

С обзиром на то да се разлози наведени у Одлуци број АП 1981/07 од 14. октобра 2009. године у цијелости односе и на ову одлуку, Уставни суд се у погледу апеланткињиних жалбених навода позива на образложење и разлоге наведене у тој одлуци. Због тих разлога, Уставни суд закључује да постоји повреда апеланткињиног права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 2269/07 од 28. априла 2010. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Застара потраживања

Нема повреде права апеланата на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када у образложењу оспорене одлуке нема ничега што указује на произвољну примјену материјалноправних прописа на штету апеланата, те када је суд за своје одлучење дао јасне и прецизне разлоге.

Из образложења:

Уставни суд напомиње да застара као посљедица невршења права кроз законом одређено вријеме- може имати различите учинке. Иако у теорији постоје различита правна становишта у погледу посљедица застаре потраживања, два су темељна. Према првом становишту, повјерилац задржава субјективно право у материјалном смислу, те губи „само“ право на судску заштиту или на тужбени захтјев. Дакле, повјерилац губи само дио свога права, и то дио који се састоји у законској и судској могућности његовог остваривања. Наведено стајалиште се односи на приватноправне гране, првенствено на облигационо право. Према другом стајалишту, наступањем застаре престаје да постоји повјериочево субјективно право. Наведено стајалиште се везује за јавно право- попут порезног права. У приватном праву се сматра да наступањем застаре престаје правна обавеза дужника, будући да је постала неутужива и постаје, тј. Претвара се у натуралну обавезу. Будући да се субјективно право састоји од повјериочевог овлаштења да се њиме користи или не користи, као и од права на судску заштиту, може се закључити да наступањем застаре повјерилац није изгубио овлаштење које чини садржај његовог субјективног права. Према томе, дужник може своју обавезу извршити, а повјерилац примити испуњење. Ако дужник изврши застарјелу обавезу, нема право на поврат, али његово је овлаштење било да истакне приговор застаре, чиме би се ослободио правне обавезе. Приговор застаре дужник ће моћи ставити у судском поступку који је повјерилац покренуо ради извршења правне обавезе. Ако дужник не искористи то своје овлаштење, суд ће пресудити у корист повјериоца, јер се у приватном праву о застари не води рачуна по службеној дужности.

Уставни суд примјећује да су управо у конкретном случају редовни судови одлучивали по приговору тужених да је потраживање апеланата застрајело. У том контексту, Уставни суд запажа да је Европски суд за људска права у својој одлуци донесеној у предмету *Баничевић против Хрватске* од 21. октобра 2012. године указао да законски застарни рокови имају неколико важних сврха, као што су осигурање правне извјесности и правноснажности и заштита могућих туженика од застарјелих захтјева којима би се могло тешко супротставити и спријечити неправду која би могла настати ако се од судија тражи да одлуче о догађајима који су се догодили у далекој прошлости, на основу доказа који би могли постати непоуздани или непотпуни због протекла времена (види предмет *Stubbings uostali*, став 51 и, *mutatis mutandis*, *Vo против Француске* [VV], број 53924/00, став 92, ECHR 2004-VIII и *J.A. Pye (Oxford) Ltd. и J.A. Pye (Oxford) Land*

Ltd. против Уједињеног Краљевства [VV], број 44302/02, ст. 68-69, ECHR 2007-X). Стога, парничне странке треба да очекују примјену тих правила (види, *mutatis mutandis*, *Miragall Escolano против Шпаније*, бр. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 и 41509/98, став 33, ECHR 2000-I).

Према томе, према мишљењу Европског суда за људска права, постојање застарног рока није, *per se*, неспојиво с Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода. Стога је наглашено да је задатак Европског суда у конкретном предмету да утврди да ли су природа рока о којему је ријечи/или начин на који је примијењен спојиви с Конвенцијом (види, *Врбица против Хрватске*, број 32540/05, став 66, од 1. априла 2010. године). Према мишљењу Европског суда, то посебно значи да се Европски суд мора увјерити како се примјена законских рокова може сматрати предвидивом за подносиоце с обзиром на надлежно законодавство и конкретне околности предмета (види, *Osu против Италије*, број 36534/97, став 35, од 11. јула 2002. године; цитирани предмет *Врбица*, став 72 и *Мајски против Хрватске*, II, број 16924/08, став 69, од 19. јула 2011. године). Европски суд је, такође, примијетио да члан 377 Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89, „Службени гласник Републике Српске“ бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04) предвиђа дужи законски застарни рок за захтјеве за накнаду штете кад је штета узрокована кривичним дјелом. Дужи законски застарни рок на тај начин дјелује у корист жртва злочина, допуштајући им да потражују накнаду штете у дужем законском року, прописаном за кривично дјело о којему је ријеч. Међутим, према установљеној пракси домаћих судова, тај законски застарни рок примјењив је само кад је правноснажном пресудом у кривичном поступку утврђено да је штета узрокована кривичним дјелом.

Имајући у виду околности конкретног случаја, као и праксу Европског суда у предмету *Баничевић*, Уставни суд сматра да у конкретном случају није било ничега што би апеланте спријечило да своју грађанску тужбу за накнаду штете поднесу у року из одредбе члана 376 ст. 1 и 2 Закона о облигационим односима. Стога су се апеланти, иако су имали адвоката, изложили опасности да наступи застара у односу на њихову грађанску тужбу. При томе, Уставни суд има у виду да се у конкретном случају није могла примијенити одредба члана 377 Закона о облигационим односима, будући да се рокови из наведене одредбе односе на извршиоца кривичног дјела, а не на трећа лица која су евентуално одговорна за његове радње. Даље, није било основа да се у парничном поступку утврђује да је штета апелантима почињена кривичним дјелом. Стога се, према мишљењу Уставног суда, у

конкретном случају, примјењујући законске застарне рокове, не може рећи да су сами законски рокови или начин на који су примијењени у овом предмету повриједили право апеланата на правично суђење.

Уставни суд напомиње да је приликом одлучивања у конкретном случају имао у виду и новију праксу Уставног суда у предметима истог или сличног чињеничног и правног питања (види, нпр., Уставни суд, одлуке о допустивости бр. АП 2678/09 од 18. априла 2012. године, АП 3188/09 од 30. октобра 2012. године, АП 1758/09 од 18. септембра 2012. године, као и Одлуку о допустивости и меритуму број АП 2763/09 од 22. марта 2013. године (*Бејтулахи Јакуп Илијази*), доступне на веб страници Уставног суда www.ustavnisud.ba), те да у конкретном случају нема ништа што би указало да су материјалноправни прописи произвољно или неправично примијењени на штету апеланата.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 4128/10 од 28. марта 2014. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Уговор о купопродаји и предаји у посјед

Није прекршено апелантово право на правично суђење из члана П/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у ситуацији када је поступак проведен уз гаранције које пружа члан 6 став 1 ове конвенције и када из образложења оспорених пресуда не произлази произвољност у сегментима на које је апелант неосновано указао.

Из образложења:

Уставни суд запажа да су редовни судови у својим пресудама, супротно апелантовим наводима, утврдили да је спорни уговор апсолутно ништав, у смислу члана 103 Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89; „Службени лист РБиХ“ бр. 2/92, 13/93 и 13/94, те „Службене новине Федерације БиХ“ број 29/03), јер је током поступка неспорно утврђено да је спорни уговор противан принудним прописима, односно чл. 10 и 63 тада важећег Закона о грађевинском земљишту („Службени лист СРБиХ“ број 34/86, 1/90 и 29/90 и „Службени лист РБиХ“ број 3/93 13/94)) и чл. 9 и 59 важећег Закона о грађевинском

земљишту („Службене новине Федерације БиХ“ број 67/05) и члану 265 Породичног закона („Службени лист СРБиХ“ бр. 21/79 и 44/89). Из образложења пресуда проистиче да су редовни судови током поступка утврдили да су апеланти друготужени приликом склапања уговора поступали несавјесно закључивши уговор и поред упозорења адвоката који је саставио уговор на позитивноправне прописе и посљедице које такав уговор може произвести. Затим, Уставни суд запажа да је Кантонални суд, образлажући апелантове приговоре у вези с недостацима налаза вјештака, детаљно испитао те жалбене наводе оцијенивши их неоснованим. Наиме, Кантонални суд је истакао да је вјештачење проведено на тражење тужитељице, да је вјештак свој налаз сачинио према јасним упутама суда, а да апелант није тражио да се вјештачење проведе и на темељу његовог исказа и других доказа, што је била његова обавеза, при чему је кључна чињеница да апелант током поступка оваквом налазу вјештака није приговарао, па се самим тим чине неоснованим његов и наводи којим оспорава налаз и мишљење вјештака.

Осим тога, Уставни суд запажа да су судови размотрили све апелантове наводе, које он понавља у апелацији, и да ли исцрпне разлоге у погледу неоснованости тих навода. Стога, имајући у виду чињенице конкретног предмета и садржај релевантних законских прописа на којима су редовни судови утемељили своје одлуке, Уставни суд не налази ништа што би указивало на произвољно ступоступању редовних суда нити у закључку да је тужбени захтјев тужитељице и Општине основан.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 3400/10 од 10. априла 2014. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ **Доношење одлуке у разумном року**

Постоји повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у односу на „доношење одлуке у разумном року“ у ситуацији када поступак ради диобе некретнина није окончан ни осам година и седам мјесеци након подношења тужбе и предмет се поново налази пред првостепеним судом. Уставни суд сматра да су досадашњем трајању поступка у подједнакој мјери допринијели и Општински суд и Кантонални суд, при чему апелант својим понашањем није утицао на дужину поступка, а у одговорима на апелацију није понуђено разумно и објективно оправдање за овако

дуго трајање поступка.

Из образложења:

Уставни суд првенствено сматра да је неопходно подсјетити да су апеланти, у смислу члана 19 став 5 Правила Уставног суда, дужни обавијестити Уставни суд о свим промјенама правног и чињеничног стања у вези с апелацијом, које су се десиле након подношења апелације. Међутим, Уставни суд указује да у конкретном случају апелант није обавијестио Уставни суд да ли је у међувремену правноснажно окончан предметни парнични поступак. С обзиром на наведено Уставни суд је, руководећи се одредбом члана 32 Правила Уставног суда, дужину предметног поступка цијенио искључиво према наводима апеланта и расположивим доказима из списка.

Предметни парнични поступак траје осам година и седам мјесеци и према стању списка још увијек није окончан.

У конкретном случају, у погледу оцјене сложености предмета, Уставни суд примјећује да је апелант покренуо парнични поступак ради диктобе некретнина, те да се, с обзиром на чињенице које је требало утврдити и доказе које је требало провести, у конкретном случају може говорити о релативно сложеном предмету.

У вези с понашањем редовних судова, Уставни суд примјећује да је Општински суд први пут донио пресуду након једне године и пет мјесеци, док је други пут донио одлуку након једне године и осам мјесеци. У свом одговору на апелацију Општински суд је оспорио апелантове наводе и навео да је предузимао радње у разумним роковима. С друге стране, Уставни суд запажа да је Кантонални суд, одлучујући поводом изјављених жалби против првостепених пресуда, први пут донио одлуку након двије године и четири мјесеца, а други пут након једне године и непуних десет мјесеци. Међутим, својим одлукама Кантонални суд је укидао првостепене пресуде и предмет враћао на поновно суђење. У свом одговору на апелацију Кантонални суд је предложио да Уставни суд своју одлуку донесе на основу стања у спису.

Према члану 76 став 2 Правила Уставног суда, Уставни суд може изузетно, на захтјев изнесен у апелацији, одредити накнаду за нематеријалну штету. Међутим, Уставни суд подсјећа на то да, за разлику од поступка пред редовним судовима, накнаду нематеријалне штете одређује у посебним случајевима кршења загарантованих људских права и слобода. У конкретном случају, Уставни суд сматра да је апеланту довољна сатисфакција то

што је утврђено кршење његовог права на правично суђење и што је издат налог суду да у што краћем року оконча предметни парнични поступак.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 4387/10 од 28. фебруара 2013. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧАН ПОСТУПАК **Доношење одлуке у разумном року**

Повријеђено право на правичан поступак у односу на доношење одлуке у разумном року из члана II(3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када трајање поступка од подношења тужбе од шест година и пет мјесеци, може у одлучујућој мјери да се стави на терет надлежног редовног суда, те када тај суд није дао разлоге који би могли да се сматрају разумним и објективним оправдањем за овако дуго трајање поступка.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 556/08 од 13. октобра 2010. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ И ПРАВО **НА СЛОБОДУ ИЗРАЖАВАЊА**

Нема повреде права на правично суђење из члана II(3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, будући да су редовни судови детаљно и јасно образложили своје одлуке како у погледу утврђеног чињеничног стања, тако и у погледу примјене материјалног права, а таква образложења Уставни суд не сматра произвољним. Даље, Уставни суд закључује да је апелација у односу на члан II(3x) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 став 2 Европске конвенције *ratione materiae* инкомпатибилна са Уставом Босне и Херцеговине, јер се предметни поступак није тицао апелантовог права на слободу изражавања или ограничење његове слободе изражавања.

Из образложења:

Уставни суд указује да је апелант у предметној правној ствари у својству тужиоца тражио судску заштиту од наводне клевете, што значи да тужбени захтјев није био усмјерен против апеланта ради неког његовог изражавања. Како члан 10 Европске конвенције штити слободу изражавања, а став 2 овог члана регулише у којим случајевима та слобода може бити ограничена, Уставни суд сматра да апелант није био „жртва“ кршења члана 10 Европске конвенције. С обзиром на то да се, дакле, предметни поступак није тицао апелантовог правана слободу изражавања или ограничења његове слободе изражавања, слиједи да су апелантови наводи у вези са кршењем члана II/3x) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 став 2 Европске конвенције *ratione materiae* инкомпатибилни са Уставом Босне и Херцеговине (види, Уставни суд, Одлука број АП 90/06 од 6. јула 2007. године, став 18, доступна на web-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba).

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 1201/11 од 10. априла 2014. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ И ПРАВО НА ИМОВИНУ

Не постоји повреда права на правично суђење из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када је редовни суд на основу чињеница утврђених у поступку, а у односу на које апеланту није била ускраћена могућност да се изјашњава и да их оспорава, засновао примјену релевантних законских одредби на начин који не оставља утисак произвољности. Осим тога, не постоји повреда права на имовину из члана II/3k) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију када предузете мјере које резултирају мијешањем у право на имовину појединца проистичу из дискреционог права државе да врши контролу кориштења имовине, а таква мјера је заснована на закону, служи легитимном циљу и не доводи у питање разуман однос пропорционалности између општег интереса и интереса појединца на начин да појединац мора сносити претјерани лични терет.

Из образложења:

У вези са апелантовим наводом да га приликом одузимања возила овлаштено службено лице није поучило о правном учинку добровољног или недобровољног предавања спорног возила, Уставни суд запажа да тај навод апелант није истицао током предметног поступка, тј. Наведено питање апелант није покренуо ни током саслушања у полицији, а ни у жалби Општинском суду, у којој је оспоравана законитост одузимања спорног аутомобила. Према константној пракси Уставног суда и Европског суда за људска права, наводи о кршењима људских права морају бити (барем „супстанцијално“) покренути у ранијим фазама поступка које су претходиле подношењу апелације. Не истицањем овог питања пред полицијом а посебно пред Општинским судом и Кантоналним судом, апелант је онемогућио надлежна тијела да се о њему изјасне, што има за посљедицу да оспорено рјешење Кантоналног суда не садржи образложење о овом наводу, те је стога Уставни суд онемогућен да у овом дијелу испита образложење из оспорене одлуке Кантоналног суда. Стога, Уставни суд овај апелантов навод сматра неоснованим.

У односу на апелантов навод да прије одузимања спорног возила, а ни касније, није саслушан о томе како је постао власник и посједник спорног возила, Уставни суд указује на то да у апелационом спису постоји записник о апелантовом саслушању пред службеним лицима у Полицијској станици, из којег је видљиво да је апелант дао изјаву управо на околности како је постао власник и посједник спорног аутомобила. Осим тога, апелантове наводе о томе како је постао власник спорног аутомобила разматрали су, приликом одлучивања о жалби, Општински суд и Кантонални суд. Стога, Уставни суд ове апелантове наводе сматра неоснованим.

Према мишљењу Уставног суда, првобитни власник овог аутомобила мора бити заштићен на првом мјесту и његово је право да му се врати аутомобил који му је украден. Због тога, интерес првобитног власника „претеже“ над интересом апеланта као *bona fide* купцем и, такође, власником спорног аутомобила. Однос пропорционалности између апеланта и првобитног власника спорног аутомобила није нарушен (и) јер апелантима право подношења тужбе ради поврата новца против продавца, тј. лица од којег је купио спорни аутомобил, а апелант одштету може тражити и од надлежног органа јавне власти, односно одговорног лица, имајући у виду да је спорни аутомобил у промету од 2000. године, те да је претходно регистрован осам пута.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 3990/09 од 30. јануара 2013. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ, ПРАВО НА ДОМ И ПРАВО НА ИМОВИНУ

Не постоји повреда права на правично суђење из члана II(3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када се из образложења оспорених пресуда не може закључити да су редовни судови на темељу спроведених доказа погрешно утврдили чињенично стање, нити да су на тако утврђено чињенично стање примијенили релевантне одредбе на начин који оставља утисак произвољне и погрешне примјене материјалног и процесног права, при чему су редовни судови о захтјеву апеланткиња мериторно одлучили на три судске инстанце у периоду од непуне три године. Уз то, не постоји повреда права на дом и имовину из члана II(3ф) и к) Устава Босне и Херцеговине, члана 8 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију када апеланткиње кршење ових права заснивају на идентичним наводима као у вези са правом на правично суђење, а Уставни суд је закључио да није било произвољности у том погледу.

Из образложења:

Што се тиче навода апелације који се односе на дужину трајања поступка, Уставни суд, прије свега, запажа да су апеланткиње истакле да „спорове за своју имовину воде више од 17 година“ и да осим овог навода нису јасно дефинисале у чему и у којем поступку се огледа кршење овог права. Имајући у виду трајање конкретног поступка из ког су произашле оспорене одлуке, при чему Уставни суд запажа да су апеланткиње тужбу у конкретној правној ствари поднијеле 6. децембра 2007. године и да је мериторно одлучивање о захтјеву апеланткиња на три судске инстанце окончано за три године, произилази закључак да су наводи апеланткиња у овом дијелу паушални и да непокрећу сама по себи питања у вези са заштићеним уставним правима или правима из Европске конвенције.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 284/11 од 10. априла 2014. године)

ПРАВО НА НЕДИСКРИМИНАЦИЈУ

Неосновани су апеланткињини наводи о дискриминацији у предметном поступку из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у вези са правом на социјално осигурање из члана 9 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, јер је Споразумо међусобним правима и обавезама у спровођењу пензијског и инвалидског осигурања, који је примијењен у конкретном случају, резултат уставне и законске регулативе пензионог система у Босни и Херцеговини, чијом примјеном је нужно дошло до разлика у појединачним мјесечним износима пензија.

Из образложења:

У контексту испитивања допустивости и меритума апелације, а у вези са апеланткињиним наводима, Уставни суд указује на то да је већ одлучивао о питањима која су покренута предметном апелацијом у својој Одлуци број АП 759/08 (види, Уставни суд, одлука од 9. фебруара 2011. године, објављена на веб-страници Уставног суда www.ccbh.ba). Уставни суд је у цитираној одлуци, између осталог, закључио да Уставни суд налази да су управни органи и Кантонални суд за своје одлуке дали јасно и прецизно образложење из којег не може да се закључи произвољност у примјени материјалног права, јер се оспорене одлуке темеље на одредбама члана 2 Споразума о међусобним правима и обавезама у спровођењу пензијског и инвалидског осигурања, које се, према мишљењу Уставног суда, у цијелости могу да примијене на чињенично стање какво је утврђено у апелантовом случају.

Даље, Уставни суд је у цитираној одлуци закључио и да нема повреде апелантовог права на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције, јер апелант као аргуменат да је дискриминисан истиче да као резултат примјене Споразума прима мању пензију, те да је зато крив његов расељенички статус, јер је, не својом вољом, морао да напусти своје пријератно пребивалиште. Апелант се ради доказивања да је дискриминисан у предметном поступку позвао на одлуку Дома за људска права за БиХ, али је Уставни суд утврдио да је наведена одлука Дома донесена у појединачним случајевима- узимајући у обзир околности тих предмета. Према мишљењу Уставног суда, наведена одлука није утврдила системску дискриминацију у уживању права на социјално

осигурање из члана 9 Међународног уговора о економским, социјалним и културним правима у сваком другом случају ове врсте, па је закључио да апелантово позивање на наведену одлуку не значи да аутоматски постоји дискриминација у свим другим случајевима, па и у апелантовом, већ да је потребно размотрити сваки конкретан случај.

У вези с тим, Уставни суд је у наведеном предмету утврдио да је апелантов захтјев за прелазак из Фонда ПИОРС у Фондза ПИОФБиХ одбијен на основу релевантних одредаба Споразума, те да апеланту ни у којем случају оспореним одлукама није ускраћено право на пензију. Наиме, апелантов прелазак из једног фонда у други ограничен је примјеном Споразума, те су примијењене одредбе Споразума који је резултат постојећег законског рјешења у оба ентитета, у коме нема нити назнака било какве дискриминације или различитог третмана, супротно члану 14 Европске конвенције, у односу према апеланту, поготово што се у Споразуму уопште не помиње, нити примјењује национална или етничка припадност лица која су остварила право на пензију. На основу свега наведеног, Уставни суд је у цитираној одлуци закључио да примјена Споразума није довела до дискриминације апеланта у уживању права на социјално осигурање из члана 9 Међународног уговора о економским, социјалним и културним правима.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, бројАП 1071/09 од 22. фебруара 2011. године)

ПРАВО НА ИМОВИНУ

Право на поврат војног стана

Постоји кршење права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода јер, поред законитог мијешања у право на имовину које је имало легитиман циљ, прописивањем неадекватне накнаде у члану 39е Закона о продаји станова на којима постоји станарско право, која припада лицима која имају правно обавезујући уговор о откупу тзв. војног стана, умјесто укњижбе и поврата стана у посјед, међу којима је и апелант, није постигнута пропорционалност мијешања у имовину апеланта, односно стављен је превелик терет на апеланта.

Из образложења:

У вези с апелационим наводима, Уставни суд указује на то да је у бројним одлукама, кроз досадашњу властиту праксу, одлучивао о праву поврата у пријератне станове у којима је, у свјетлу одредбе из члана II/5 Устава Босне и Херцеговине, изражен став да избјеглице и расељена лица имају право да се слободно врате у своје домове. У бројним одлукама Уставни суд је закључио да је поврат имовине примарни циљ Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и Устава Босне и Херцеговине, те да успостављање некадашњих права на куће и станове треба представљати основни циљ (види, нпр., Уставни суд, Одлука број У 14/00 од 4. маја 2001. године, „Службени гласник БиХ“ број 33/01). Уставни суд подсјећа на то да се, с обзиром на новонасталу правну ситуацију и измјене у домену законодавства из стамбене области, бавио питањима поврата војних станова у неколико својих одлука, од којих је посљедња Одлука број У 15/11 од 30. марта 2012. године (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број У 15/11 од 30. марта 2012. године, „Службени гласник БиХ“ број 37/12, доступна на веб-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba). У наведеној одлуци Уставни суд се бавио питањима која покреће и ова апелација, кроз оцјену уставности релевантних одредаба домаћег права које регулишу право на поврат војног стана у посјед, право на укњижбу власништва на таквом стану и право јавних власти да умјесто натуралне реституције исплате накнаду, те да ли је прописана накнада у складу с поштовањем права на имовину, у свјетлу пресуде Европског суда *Ђокић против Босне и Херцеговине* (пресуда од 27. маја 2010. године, апликација број 6518/04, објављена на www.mhrr.gov.ba).

Уставни суд у том контексту, а у вези с постављеним тужбеним захтјевом апеланта и одлучења редовних судова, указује да је готово идентично правно питање, у контексту примјене члана 39 Закона о продаји станова на којима постоји станарско право („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 61/01, 15/02, 54/04, 36/06, 45/07, 72/08, 23/09 и 5/10), разматрао у Одлуци број АП 1205/08 (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП 1205/08 од 13. јула 2012. године, „Службени гласник БиХ“ број 79/12, доступна и на веб-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba).

Доводећи чињенице у конкретном предмету с наведеним, Уставни суд запажа да је оспореним одлукама призната правна ваљаност уговора о купопродаји који је апелант закључио с правним предником туженог.

Дакле, не спорно је да у смислу става Уставног суда из одлуке АП1205/08 предметни стан представља апелантову имовину, да је оспореном одлуком Кантоналног суда којом је одлучено о тужбеном захтјеву апеланта (у смислу да има правно обавезујући уговор, али да нема право на укњижбу), дошло до мијешања у имовину, да је било законито мијешање али да није било пропорционално, па је због тога дошло до повреде апелантовог права на имовину.

При томе, Уставни суд истиче да је имао у виду околност да је у конкретном случају Кантонални суд, уз позивање на одредбу члана 39е Закона о продаји станова на којима постоји станарско право, удовољио противтужбеном захтјеву тужене, те утврдио да се предметни уговор раскида по сили закона и обавезао апеланта да спорни стан преда у посјед и слободно располагање туженом. Наведена околност апелантов случај чињенично разликује од предмета АП 1205/08. Међутим, Уставни суд закључује да та чињеница не може довести до другачијег одлучења Уставног суда. Ово из разлога што је у предметном поступку неспорно утврђено да је апелант лице из члана 39е став 1 Закона о продаји, дакле, да у смислу те одредбе има правно обавезујући уговор и да је у смислу наведене одредбе из истог стамбеног фонда или новоутемељених стамбених фондова оружаних снага држава насталих из бивше СФРЈ стекао новостанарско право или право које одговара томе праву, будући да је неспорним утврђено, да је апелант као војник Оружаних снага Републике Македоније добио из стамбеног фонда Републике Македоније војни стан који је откупио и на којем је постао власник и у којем станује, због чега је Кантонални суд раскинуо предметни уговор. Међутим апеланту, у смислу члана 39е став 2 Закона о продаји станова, „умјесто права на упис власништва носиоцу права из купопродајног уговора из става 1 овог члана, припада накнада из става 3 овог члана“. Стога је за Уставни суд неспорно да је апелантов положај у коначници идентичан положају апеланта из предмета АП 1205/08.

С обзиром на изнесено Уставни суд је, подржавајући праксу у предмету АП1205/08, одлучио да одлуку достави Влади Федерације БиХ како би апеланту осигурала права у складу са стандардима Одлуке Уставног суда БиХ број У 15/11 од 30. марта 2012. године, објављене у „Службеном гласнику БиХ“ број 37/12, у року од три мјесеца од подношења захтјева.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 5758/10 од 10. априла 2014. године)

ПРАВО НА ИМОВИНУ Заједничка имовина бивших супружника

Повријеђено је апелантицино право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода када је Окружни суд закључком да спорна парцела представља посебну имовину туженог арбитрарно примијенио одредбе Породичног закона, мада је Основни суд утврдио да спорна парцела представља дио парцеле за коју је Општински суд правноснажном пресудом утврдио да представља заједничку имовину апелантице и туженог.

Из образложења:

Уставни суд запажа да је у конкретном случају ријеч о спору који се тиче утврђивања заједничке имовине бивших супружника. У вези с тим, Уставни суд запажа да Породични закон („Службени гласник Републике Српске“ бр. 54/02 и 41/08) прописује да заједничку имовину чини, *inter alia*, имовина коју су „брачни супружници стекли радом током брачне заједнице“, а имовина коју је један брачни супружник стекао према неком другом законском основу представља његову посебну имовину. Даље, Уставни суд запажа да Породични закон прописује да су брачни супружници сувласници удјела у заједничкој имовини, а искључиви сувласници на посебној имовини. Међутим, да ли је сва имовина коју су апелантица и њен бивши супружник стекли у браку заједничка или посебна имовина њеног бившег супружника- кључно је питање на које су судови требали одговорити ради разрјешења конкретног спора, у складу с релевантним законом. Стога, с обзиром на релевантне одредбе Породичног закона и апелантицин тужбени захтјев, Уставни суд сматра да је апелантица имала „леgitимно очекивање“ да ће њен захтјев за утврђивање брачне стечевине, односно права власништва на спорној парцели, бити ријешено у њену корист, што неспорно представља „имовину“ у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

С обзиром на то, Уставни суд, као слѣдеће, мора испитати да ли је мијешање у апелантицино право на имовину, на начин како је то резултирало оспореном одлуком, било оправдано. То може бити случај само ако је (а) предвиђено законом, (б) у јавном интересу и (ц) у складу са принципом пропорционалности.

Уставни суд примјећује да је Окружни суд своју одлуку да спорна

парцела представља посебну имовину туженог засновао, како то произлази из оспорене пресуде, на уговору о поклону јер из њега, како је истакао Окружни суд, не произлази да је поклонодавац желио поклонити некретнине и апелантици, а нити такве тврдње апелантице произлазе из осталих provedених доказа. Међутим, Уставни суд запажа да је одредбама члана 270 став 6 Породичног закона јасно прописано да поклони трећих лица учињени током брачне заједнице улазе у заједничку брачну имовину без обзира на то који их је брачни друг примио, уколико друкчије не произлази из намјене поклона или се из околности у моменту давања поклона може закључити да је поклонодавац желио учинити поклон само једном од брачних супружника. При томе, Уставни суд поготово примјећује да Окружни суд није узео у обзир да је за преостале парцеле које су биле предмет истог уговора о поклону у поступку који је вођен у Основном суду и који је окончан правноснажном пресудом, претходно утврђено да су заједничка имовина апелантице и туженог, те зашто је у односу на спорну парцелу закључио да се ради о посебној имовини туженог.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 252/11 од 10. априла 2014. године)